

Miksi Santeri törmäilee?

Lapsen aistipulmat näkyvät väistämättä ryhmäkasvatuksen arjessa. Mistä aistipikkeavuuksissa on kyse, ja kuinka lasta voisi parhaiten tukea?

SANTERI TÖRMÄILEE tahallaan kavereihin kuorma-autolla ja saattaa kiskaista päiväkodin aikuisia täysin varoittamatta hiuksista.

Hän liikkuu paikasta toiseen mieluiten pomppimalla, nauttii villistä keinumisesta eikä pysy hetkeäkään paikallaan edes ruokapöydässä.

Onkohan tämä aistihakuisuutta? Pitäisiköhän pojalle tarjota vaikka tasapainotyynyä pepun alle, jotta hän rauhoittuisi?

Varotaanpas nyt vetämästä mutkia suoraksi, toppuuttelee asiantuntija.

– On tärkeää tajuta, että kaikki tämän tyylinen käytös ei ole

aistitiedon käsittelyn ongelmaa, vaan taustalla voi olla jotain muutakin. Taustasyyn selvittäminen on tärkeää, jotta pystytään löytämään oikeat keinot auttaa lasta, sanoo **Heta Salmenperä**.

Hän on sensorisen integraation eli aistitiedon käsittelyn häiriöön ▶

]] Aistikäsittely on jokaisella ihmisellä erilainen ja persoonallinen.

erikoistunut toimintaterapeutti, joka työskentelee Helsingin Toimintaterapia oy:ssä.

AISTIPULMIA on olemassa monenlaisia. Varsinaisesta aistitiedon käsittelyn häiriöstä puhutaan, jos lapsella on vaikeuksia aistimusten säätelyssä tai niiden hahmottamisessa keskushermostossa.

Aistisäätelyn ongelmat ilmenevät käyttäytymisessä kolmella tavalla.

Aistiyliherkkyydellä tarkoitetaan taipumusta reagoida tavallista herkemmin, pidempään tai voimakkaammin erilaisiin aistiärsykkeisiin.

Aistialiherkkyys puolestaan vaikeuttaa aistiärsyksen tunnistamista, minkä vuoksi lapsi ei välttämättä huomaa esimerkiksi kipua tai kylmyyttä.

On myös aistimushakuisuutta, jossa lapsi janoaa tiettyjä aistimuksia ja hakeutuu tilanteisiin, joissa saa kokea niitä. Lapsi pyrkii vahvistamaan

kehotietoisuuttaan ja jäsentämään oloaan, tai hän saattaa hakea vahvempaa aistitietoa hahmottaakseen paremmin esimerkiksi esineiden ominaisuuksia.

Aistihakuisuus voi Salmenperän mukaan kieliä myös jostakin muusta ongelmasta, kuten adhd:sta, autismikirjosta tai voimakkaasta stressitilasta.

Jotta asia ei olisi liian yksinkertainen, kaikki aistihakuisuudelta vaikuttava käyttäytyminen ei välttämättä ole aistihakuisuutta. Salmenperä huomauttaa, että kyseessä voi olla myös lapsen yritys kommunikoida, ilmaista itseään tai kompensoida vaikeuksiaan.

Jos lapsi esimerkiksi leikkiessään satuttaa muita lapsia, hänellä voi olla pulmia kielellisessä ilmaisussa tai liikkeiden tai voiman säätelyssä.

– Käytös voi liittyä myös toiminnan suunnittelun ja toteutuksen vaikeuteen, leikkitaitojen kypsymättömyyteen, heikkoihin päättelytaitoihin,

tunnesäätelyn vaikeuteen tai impulsiivisuuteen.

Sytä voi varmasti olla monia muitakin.

Tämän vuoksi varhaiskasvattajien ei Salmenperän mielestä pidä ryhtyä ratkomaan lapsen ongelmia omin päin. Työhön tarvitaan hänen mukaansa moniammatillista tiimiä sekä vanhempia, jotka osaavat antaa lapsesta arvokasta lisätietoa.

Salmenperä neuvoo aloittamaan selvittelyn huoltajista. Heiltä kannattaa kysyä, onko aistipulmiin viittaavaa käytöstä ilmennyt kotona.

Seuraavaksi voi ottaa yhteyttä neuvolaan. Siellä terveydenhoitaja osaa arvioida, olisiko viisainta pyytää apuun toimintaterapeuttia, psykologia, puheterapeuttia vai lääkäriä.

TUTKIMUSTEN TULOKSIA

odoteltaessa – sekä tietysti mahdollisen diagnoosin valmistuttua – on tärkeää, että varhaiskasvattajat jaksaisivat suhtautua lapseen ymmärtäväisesti.

– Aistikäsittely on jokaisella ihmisellä erilainen ja persoonallinen. Vaikapa aistiyliherkkyyden ominaisuuksia voi olla periaatteessa kenellä vaan, muistuttaa Aivoliiton adhd-palveluvastaavana työskentelevä fysioterapeutti ja lasten ja nuorten neuropsykiatrisen valmentaja **Eliisa Laine**.

Autismiliiton mukaan tutkimusten perusteella on arvioitu, että aistipulmia on 5–16 prosentilla kaikista lapsista. Autismikirjon lapsilla aistipoikkeavuuksia ilmenee jopa 90 prosentilla, kertoo liiton vertais- ja kokemustoiminnan päällikkö **Elina Vienonen**.

Aikuiset eivät hänen mukaansa aina ota lapsen aistipulmia tosissaan, mikä tekee pienen ihmisen arjesta hyvin raskasta. Tavallinen virhe on rangaista lasta ei-toivotusta käytöksestä tai pakottaa hänet tekemään asioita, jotka tuntuvat hänestä sietämättömiltä.

Vienonen kehottaa miettimään tarkoin lapselle asetettavia tavoitteita. Kumpi on tärkeämpää: se, että aistiyliherkkä lapsi oppii pukemaan itse vai se, että hän on hälyisissä eteisissä muiden kanssa mutta ei pysty tekemään siellä mitään?

AISTIPULMAISET lapset hyötyvät varhaiskasvatuksessa erityisesti toiminnan ennakoinnista ja jäsentämisestä sekä rutiineista, sanoo Aivoliiton Laine.

Esimerkiksi päiväjärjestyksestä ja ajan kulumisesta voi kertoa lapselle kuvin. Kun yksi asia on tehty, lapsi saa kääntää kuvan nurinpäin.

Lasta auttaa se, että kaikki päiväkodin aikuiset toimivat hänen kanssaan samalla tavalla. Mikäli eri työntekijät reagoivat lapsen käyttökseen eri tavoin, lapsi ei tiedä, mitä häneltä odotetaan. Tällöin on vaarana, että hän alkaa kalastella reaktioita.

Myönteisen palautteen merkitystä lapsen auttamisessa painottavat sekä Laine että Vienonen.

Kun lapsella on vaikeuksia aistisääntelyssä, hän saa alituisen kuulla kieltoja ja negatiivista palautetta. Tämä johtaa herkästi itsetunto-ongelmiin.

– Huomataan myönteisiä asioita, keskitytään taitoihin ja vahvuuksiin, Laine tiivistää ohjeensa.

Jos tämä tuottaa hankaluuksia, aihetta kehuihin on etsittävä aivan pienestä. Autismiliiton Vienonen antaisi myönteistä palautetta vaikka silloin, kun lapsi ilmaisee olevansa janoinen.

]] Lasta auttaa se, että kaikki päiväkodin aikuiset toimivat hänen kanssaan samalla tavalla.

KUN LAPSEN vaikeuksien tarkat syyt on saatu selvitettyä, hänen päiväkotipäiväänsä voidaan helpottaa monin täsmäkonstein.

Mikäli lapsella on vaikkapa aistipohjaisia vartalonhallinnan ongelmia, hänen keskittymiskykyään voidaan parantaa istumaergonomiaa kohentamalla.

Aistimushakuiselle apu voi löytyä esimerkiksi keikkuvasta tuolista tai tuolinjalkojen ympärille kiinnitettävästä kuminauhasta, jota vasten lapsi voi heilutella jalkojaan ääneti.

Oli lapsen toimintatapojen taustalla mitä tahansa, yhdestä asiasta kaikki

kolme asiantuntijaa ovat yhtä mieltä: Lapsi ei koskaan pahuuttaan käyttäydy tavalla, jonka muut kokevat hankalaksi tai sopimattomaksi.

– Jokainen lapsi haluaa osata, onnistua ja tehdä parhaansa, Salmenperä kiteyttää.

Autismiliiton Vienonen vinkkaa, että varhaiskasvattajat voivat avartaa ymmärrystään aistipulmista kutsuamalla Autismiliiton kokemusasiantuntijan puhumaan päiväkotiin.

Muutamat heistä jopa työskentelevät varhaiskasvatusalalla. ◀

[Autismiliitto.fi](https://autismiliitto.fi) > Toimintaa ja tukea > Kokemusasiantuntija

Termit tutuiksi

Aistitiedon käsittelyn häiriö (sensorisen integraation häiriö): Lapsen on vaikea säädellä aistimuksia tai hahmottaa niitä keskushermostossa. Siksi suoriutuminen ikätasoisista arjen toiminnoista on hankalaa.

Aistitiedon säätelyn häiriö: Yksi aistikäsitteilyn häiriön alalajeista. Aistisäätelyn ongelmat näyttäytyvät arjessa kolmella tavalla: aistiliherkkyytenä, aistialherkkyytenä ja aisti(mus)hakuisuutena. Samalla ihmisellä voi ilmetä näitä kaikkia.

Aistialherkkyyks: Lapsi reagoi ärsykeisiin poikkeuksellisen voimakkaasti. Hän saattaa esimerkiksi kärsiä äänistä

tai valosta, yökkäillä tietyille hajuille tai mauille tai ahdistua kasvojen pesusta.

Aistialherkkyyks: Lapsi ei kunnolla tunnista aistiärsykeitä. Hän voi lähteä pakkaseen liian vähissä vaatteissa tai polttaa suunsa liian kuumalla ruoalla.

Aisti(mus)hakuisuus: Lapsella on tavanomaista voimakkaampi tarve saada erilaisia aistikokemuksia. Hän saattaa esimerkiksi liikehtiä jatkuvasti, paukuttaa esineitä, kosketella erilaisia pintoja tai halata rajusti. Impulsiivisen ja levottoman käytöksensä vuoksi lapsi voi joutua ongelmiin sosiaalisissa tilanteissa tai jopa vaarantaa oman turvallisuutensa.

